

emcdda.europa.eu

Mercek altındaki uyuşturucular

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi Brifingi

Avrupa'da khat kullanımı: Avrupa politikası için anlamı

Khat yaprakları Afrika Boynuzu'nun dağlık kesimleri, Güney Arabistan ve Doğu Afrika kıyıları boyunca ekilmektedir. Etiyopya, Kenya, Somali ve Yemen'in bazı bölgelerinde khat yaprakları yüzyıllardır hafif uyarıcı özellikleri için çiğnenmekte olup, pek çokları için sosyal hayatın olağan bir parçasıdır. Khat, geleneksel olarak çoğunlukla erkekler tarafından son derece törensel nitelikteki toplumsal 'khat partileri'nde kullanılıyordu. Kullanıcı, yaklaşık bir saat içerisinde, psikolojik uyarılma ve öfori hali yaşar. Bunu daha sakin, daha içe dönük bir aşama izler ve giderek huzursuzluk, asabiyet ve melankoli şekline dönüşen bir düşüş aşamasına geçilir. Geleneksel olarak, kültürel olarak bütünleşmiş tüketim alışkanlıkları üretim

bölgelerinin yakınlarında mimarlık, el sanatları, şiir ve şarkılarda sanatsal anlatıma esin vermesi için kullanılırdı. 19. Yüzyılın sonlarından itibaren, ulaşım altyapısında birbiri ardına meydana gelen gelişmeler yeni khat pazarları oluşmasına yol açtı. Daha yakın zamanda, Afrika Boynuzu'ndan insanların kitleler halinde göç etmesi khat kullanımının komşu ülkeler, Avrupa ve dünyanın geri kalanına yayılmasıyla ilişkilendirilmiştir. Güncel tüketim alışkanlıkları genellikle eskisi gibi kültürel amaçlı olmayıp daha aşırıya kaçabilmektedir. Bu durumun sebep önceleri kullanımı düzenleyen koruyucu kültürel faktörlerin aşınmaya uğraması olabilir. Tüm dünyadaki düzenli khat kullanıcılarının sayısı tam olarak

bilinmemekle beraber, tahminler 20 milyona kadar çıkabilmektedir.

Sahraaltı Afrika'dan gelen göçmen topluluklar arasında khat kullanımı hem yaygın olarak görülmekte hem de yaygın olarak gözardı edilmektedir. Bu topluluklarla çalışan kişilerin bu maddenin kullanımından doğabilecek her türlü olumsuz etkinin belirlenmesi ve bunlara karşı tedbir alınması ihtiyacının bilincinde olduklarından emin olmamız gerekmektedir.

Dr. João Goulão,
EMCDDA Yönetim Kurulu
Başkanı

Tanım

Khat, khat ağacının genç ve narin yaprak ve filizlerini ifade eder (Catha edulis). Khat, aralarında 'qat' (Yemen), 'jad' veya 'chad' (Etiyopya, Somali), 'miraa' (Kenya) veya 'marung'i'nin (Uganda, Ruanda) de bulunduğu pek çok farklı isimle anılır. Yumuşak yaprakları ve narin dalları çiğnenir ve sıkı bir tutam şeklinde avurdun içinde tutulur.

Bir bakışta önemli hususlar

1. Khat, amfetamin-vari özelliklere sahip uyarıcı maddeler barındırır. Bunlar, saf hallerinde, uluslararası kontrol altında tutulan maddeler olsa da bu durum yaprakları için geçerli değildir.
2. Avrupa'da khat bazı ülkelerde kontrol edilmekte ama hepsinde kontrol edilmemektedir. Bu, hem yasal hem de yasadışı ulaşım ağlarına yol açmıştır. Uluslararası ticaret, kullanım ve yakalama vakalarına ilişkin veriler sınırlı olmakla beraber, AB khat pazarının büyümekte olduğuna işaret etmektedir.
3. Khat esasen Sahraaltı Afrika'dan gelen birinci nesil göçmenler tarafından tüketilmekte olup, diğer topluluklara geçtiğine dair az bulgu vardır. Yaygınlık oranı, tüketim alışkanlıkları ve kullanımın sonuçlarına dair bilgiler sınırlıdır.
4. Khat göçmen grupları arasında tartışmalı bir konu teşkil etmektedir. Bazıları bunun kültürel uyumu desteklediğini ileri sürerken, diğerleri dini ve sosyal gerekçelerle karşı çıkmaktadır. Hali hazırda khat kullanımının sosyo-ekonomik sonuçlarına ilişkin araştırma verileri eksiktir.
5. Khat, son otuz yılda Afrika Boynuzu etrafındaki üretici ülkelerde istihdam, kazanç ve gelir açısından önemli bir kaynak haline gelmiştir.

1. Khat'ın farmakolojisi

Khat yapraklarının içinde bulunan psikoaktif maddeler arasında katinon (amino-propiyofenon), katin (norpsödoefedrin) ve norefedrin bulunur ama bileşiklerin tamamı hâlâ büyük oranda araştırılmamıştır. Katinon kimyasal yapısının yanı sıra, biyokimyasal ve davranışsal etkileri bakımından da amfetamine benzemekle beraber, etki gücü amfetaminin yarısı kadardır. Tipik olarak, 100-300 gr khat yaprağı üç ila altı saat boyunca çiğnenir. Katinon içeriği 100 gr taze yaprak için 30-200 mg arasında değişir; bunun %90'a kadarı çiğneme yoluyla özütlenir. Bu oran orta derecede bir amfetamin dozuna tekabül eder ama hazminin yavaş ve zahmetli olması kümülatif dozu ve azami plazma düzeylerini sınırlandırır. Katinon son derece değişken olduğu ve hasattan itibaren 72 saat içerisinde çözündüğünden, khat yaprakları taze iken tercih edilir. Katinon ve katin ile bunların sentetik olarak elde edilen türevleri (örneğin metkatinon) Uluslararası Psikotropik Maddeler Sözleşmesi (1971) kapsamında kontrol altında bulundurulmuş maddeler olmakla beraber, khat yaprakları bu kapsamda değildir. Khat'ı uluslararası programa almak için bazı girişimlerde bulunmuşsa da Dünya Sağlık Örgütü'nün Uyuşturucu Bağımlılığı Uzman Komitesi tarafından yakın zamanda yapılan kapsamlı bir değerlendirme bunu yapmak için yeterli veri bulunmadığına kanaat getirmiştir.

2. Avrupa'da yasal durum ve khat ticareti

Eldeki en yeni veriler khat'ın yasadışı bir uyuşturucu olarak kontrollere tabi tutulmasının 15 AB Üye Devleti ve Norveç'te (bkz. harita) yürürlüğe konduğunu göstermektedir. Buna karşılık, Hollanda ve Birleşik Krallık bir "bırakınız yapsınlar" rejimi benimsemiş, khat'ın nebatî ürün olarak ithal edilmesi, ticaretinin yapılması ve tüketilmesine izin vermiştir. Yakın zamanda Birleşik Krallık Uyuşturucu Madde İstismarı Danışma Konseyi ile Hollanda'dan uzmanlar mevcut hukuki durumun korunmasını önermiştir. Geri

kalan 10 Üye Devlet'te khat'ın statüsü kontrol edilmemektedir.

AB'ye yapılan khat ithalatı veya Avrupa içi khat akışlarına ilişkin güvenilir bilgiler bulunmamaktadır. İki ana giriş noktası, başta Kenya'dan ve Etiyopya olmak üzere yıllık 300 ton khat ile Londra'nın yanı sıra Amsterdam'dır. Bazı ülkelerde, khat ele geçirme vakaları son beş yılda neredeyse ikiye katlanmıştır. Söz gelimi, Almanya ve İsveç'te sadece 2008 yılında 30 ve 11 ton khat ele geçirilirken, Norveç'te 2007'de sekiz ton khat ele geçirilmiş olup Hollanda ve İskandinavya arasındaki karayolu bağlantılarında giderek daha büyük miktarlar ele geçirilmektedir. Khat ayrıca Kuzey Amerika'ya uçuşlarda da ele geçirilmiş olup, bu durum AB'nin diğer hedef bölgelere transit noktası görevi gördüğüne işaret etmektedir.

3. Avrupa'da khat kullanımı

AB içerisinde khat kullanımı Afrika Boynuzu'nu çevreleyen ülkelerden gelen göçmenlerle sınırlıdır. Bu bitki bazen büyümekte olan internet tabanlı 'bitkisel uyuşturucu maddeler' ticareti yoluyla bulunabilmekle beraber, göçmen topluluklar dışındaki kullanımı son derece sınırlıdır. Khat kullanımı hakkındaki çalışmalar Danimarka, Almanya, İspanya, İtalya, İsveç, Birleşik Krallık ve Norveç'te yapılmış olup, en ayrıntılı tanımlananlar Birleşik Krallık'taki Somali ve Yemen topluluklarına ilişkindir. Avrupa'da yapılan çalışmalar yaygınlık oranlarını tahmin etmek için sağlam bir temel sunmamakla beraber kullanım alışkanlıklarına dair fikir verebilir. Araştırmalarda tipik olarak, %10'a kadar günlük kullanıcı anlamına gelen görece yüksek güncel kullanım düzeyleri (%34-67) rapor edilmekte, bunların bir çoğu bağımlılık kriterlerinden bazılarını karşılamaktadır. Bu alandaki bilgi eksikliği hâlâ önemli oranda olup, kullanımın sosyal veya sağlığa ilişkin sonuçlarına dair çok az şey bilinmektedir. Khat turizminin varlığına işaret eden bazı veriler bulunurken, söz gelimi İskandinavya'dan Somaliler ve Londra'da khat tüketen Orta Doğulu ziyaretçiler bunlara örnek gösterilebilir.

Araştırma verileri ayrıca tüketim alışkanlıklarında ortaya çıkan bir nesil farkını ortaya koymaktadır. Düzenli khat çiğneyenlerin çoğu bu alışkanlığı Avrupa'ya gelmeden önce edinmiştir. İkinci nesil göçmenlerde khat kullanımı daha az yaygındır. Bu, nüfus içerisinde khat tüketen ülkelere gelen birinci nesil erkeklerin sayısından etkilenmesi hayli muhtemel olan gelecek yayılma potansiyeli göz önünde bulundurulduğunda, önemli bir faktördür.

© Mara Truog

Khat yaprakları

Khat'ın yasal bir meta olduğu Hollanda ve Birleşik Krallık'ta tüketim genellikle sosyal merkez işlevi gören ve içecekler, televizyon, yiyecek ve khat sunulan 'mafrish' kafelerinde meydana gelmektedir. Kaynak ülkelerdeki son gelişmelerden haberdar olunmasını sağlayan mafrish kafeleri bilgi alışverişi ve diğer topluluk faaliyetleri için de olanak sunmaktadır. Topluluk salonları veya özel daireler de khat seansları için kullanılabilir. Khat manavlardan, mahalle bakkallarından ve hatta gazete büfelerinden dahi satın alınabilmektedir. Buna karşın, İsveç'te khat satışları diğer uyuşturucu ticaretlerinin yanı sıra otoparklar gibi kamusal alanların sınırlarında yapılmaktadır. Kışın çiğneme seansları için özel evler kiralanırken, yazın şehir parkları kullanılmaktadır. Khat kullanımının kültürel özgünlüğünün polis denetimi için bazı sonuçları bulunmakta olup, bazı ülkelerdeki sıkı uygulamalar göçmen toplulukları ile polis arasındaki ilişkilerin gerilmesine yol açmıştır.

4. Khat kullanımının sağlığa ilişkin sonuçları

Khat kullanımıyla ilişkilendirilen pek çok somatik ve ruhsal sorun bulunmaktadır.

Bununla beraber, khat araştırmaları henüz başlangıç döneminde olup, konuya ilişkin sağlam bilgiler fazla bulunmamaktadır. Orta dereceli khat kullanımı genellikle tehlikeli kabul edilmemektedir. Khat'a bağlı psikotik durumlar gibi şiddetli olumsuz etkiler genellikle aşırı kullanımla ilişkilidir. Bu uyuşturucunun bağımlılık yapma potansiyeli henüz çok anlaşılmamış olup, genel bağımlılık durumu diğer bazı psikoaktif maddelere kıyasla görece hafif görünmekle beraber, bazı kullanıcılar uyarıcı bağımlılıklarında görölenlere benzer kompölsif tüketim alışkanlıkları sergilemektedir. Khat'ın önceden mevcut ruhsal sağlık sorunlarını kötüleştirmenin yanı sıra, bilhassa meyilli kullanıcılarda psikoz ve saldırganlığı tetikleyebildiğine dair verilerin sayısı artmaktadır. Kronik khat kullanımının ciddi sağlık sorunlarıyla ilişkili olduğu rapor edilmiştir. Ancak, tütün içme, kötü beslenme veya pestisit artıkları gibi tüketimle ilişkili olabilecek diğer risk faktörlerine kıyasla uyuşturucunun kendisinin görece etkisinin belirlenmesi genellikle güçtür. Khat kullanımıyla ilişkili olumsuz somatik sonuçlar arasında aşağıdakiler bulunur: mukozal sorunlar, hipertansiyon, kalp ve damar

komplikasyonları, duodenal ülser, cinsel yetmezlik, karaciğer toksisitesi ile khat çiğneyen annelerden doğan bebeklerde görölen düşük doğum ağırlığı. Ne var ki, veriler bir bütün olarak kesin bir sebep-sonuç ilişkisi olduğunu ifade etmek için olanak vermemektedir. Aynı şekilde, olası tıbbi kullanımlara ilişkin görüşler de ayrıntılı olarak araştırılmamıştır. Açık olan şudur ki göçmen topluluklara mensup kişilerin tedavisinden sorumlu olabilecek sağlık çalışanlarının bu uyuşturucunun kullanımıyla ilişkili olabilecek sağlık sorunlarına ilişkin bilgileri genellikle azdır.

5. Avrupa'da khat tartışması

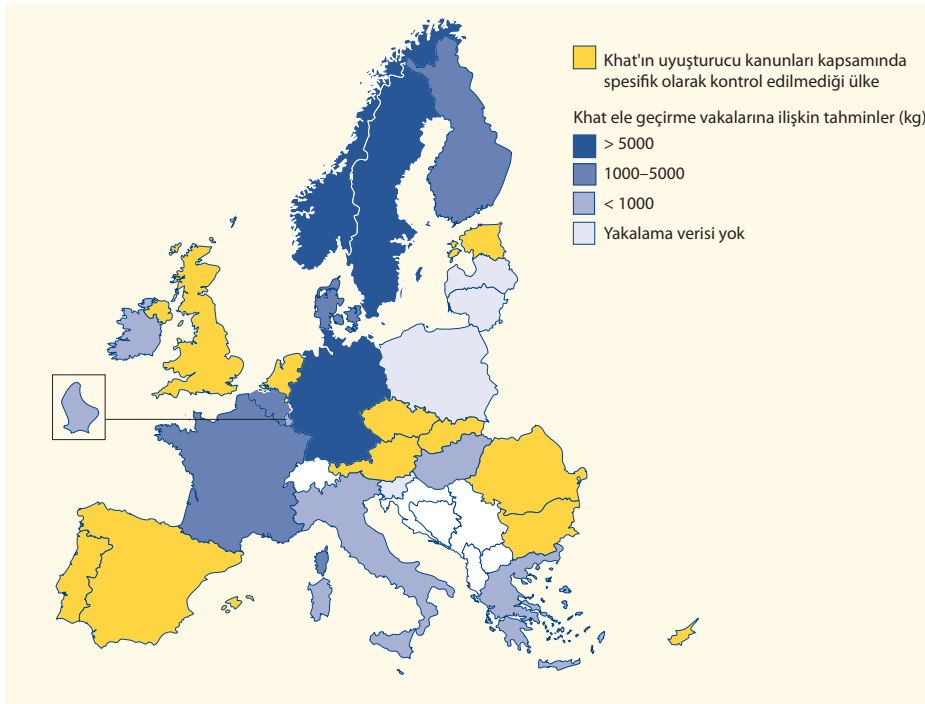
Khat kullanımı sömürgecilik zamanlarından beri Avrupalılar tarafından sağlık ve üretkenlik üzerinde olumsuz etkilere sahip olarak kabul edilmekteydi. Uyuşturucunun Avrupa ölkelerinde görölmelerinden sonra ortaya çıkan bir diğer endişe, kullanımının göçmen gruplardan halkın geneline yayılması ihtimaldir Avrupa'daki göçmen toplulukları içerisinde, khat tartışmalı bir konu haline gelmiş olup, pek çokları

tarafından kültürel miraslarının bir parçası olarak görölmektedir, diğerleri dini gerekçelerle kullanımına karşı çıkmaktadır. İslam bilgilerinin yüzyıllar boyunca khat'ı benimsemiş olmasına rağmen, İslami köktencilik şimdi bazı düşünce ekollerinde bu alışkanlığa karşı bir hoşgörüsüzlük atmosferi üretmiştir. Bir dizi toplumsal sorunu khat'ın erkekler arasında sürekli kullanımına bağlayan STK kampanyacıları Khat kullanımına karşı gösteriler düzenlemiştir. Bu sorunun nicel değerlendirmesini yapmak güçtür. Bilimsel açıdan ve hali hazırda elde bulunan verilere dayanarak, ailenin dağılması, yüksek işsizlik düzeyleri, düşük eğitim düzeyi ve dışlanmanın ne dereceye kadar tek başına khat kullanımının sonucu olduğu veya dezavantajlı ve korunmasız göçmen topluluklarının yapısal korunmasızlığından kaynaklandığı açık değildir.

6. Khat kuşağında ekonomik patlama ve kalkınma

Etiyopya, Kenya ve Yemen'deki khat üreticileri son yıllarda yerli ve ihracat pazarlarında dramatik bir artış kaydetmiştir. 2003/4 yıllarında, Etiyopya'nın ihracat gelirlerinin tahminen yaklaşık %15'ini (1990 ve 2004 arasında yaklaşık 413 milyon ABD doları) khat ihracatı teşkil etmiş olup, bu oran khat'ı ihracat ürünleri arasında ikinci sıraya yaklaştırmıştır. Khat kuşağı ölkeleri arasında üretim, ulaşım, imalat ve satış önemli istihdam kaynaklarıdır. Hali hazırda khat ekimi Etiyopya, Kenya, Güney Afrika, Sudan ve Uganda'da geleneksel olmayan yetiştirme alanlarına kaymaktadır. Kahve, pamuk ve kakaodan farklı olarak, khat fiyatları sadece mütevazı dalgalanmalar sergilemiş, çiftçiler için güvenli bir geçim yolu sağlamıştır. Khat, kuraklığa karşı dayanıklılığı ve düşük iş gücü gereksinimlerine bağlı olarak, köylü üreticiler için cazip bir seçenek teşkil etmektedir. Üretici ölkelerde yoğunlaştırılmış khat hasadı ağır çevresel sorunlara ve gıda güvenliğine ilişkin endişelere yol açmıştır. Yakın zamanda, khat talebini azaltma programları önerilmiş olmakla beraber, řu ana kadar yaygın olarak uygulamaya konan olmamıştır.

Khat'ın AB Üye Devletleri ve Norveç'teki hukuki statüsü ile mevcut olduğu durumda, ele geçirme rakamları

Not: Macaristan khat'ı kontrol etmemekte olsa da katinonların kontrol altında tutulmasından dolayı yakalama verilerine sahiptir.

Kaynak: Griffiths v.d., 2010, *Journal of Ethnopharmacology* (elde edilen en son verilerle güncelleştirilmiştir).

Mercek altındaki uyuşturucular, Lizbon'daki Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (EMCDDA) tarafından yayınlanan bir seri politika bültenlerinden oluşmaktadır. Bu bültenler, düzenli bir şekilde Avrupa Birliği'nin 23 resmi dilinde ve ayrıca Norveççe ve Türkçe olarak hazırlanmaktadır. Orijinal dil: İngilizce. Kaynak belirtildiği takdirde bu metnin herhangi bir kısmı çoğaltılabilir.

Ücretsiz abonelik için, lütfen isteklerinizi e-posta yoluyla iletiniz: publications@emcdda.europa.eu

Cais do Sodré, 1249-289 Lizbon, Portekiz
Tel. +351 211210200 • Faks +351 218131711
info@emcdda.europa.eu • www.emcdda.europa.eu

Sonuçlar ve politika hususları

1. Hacimliliği, aktif maddelerinin değişkenliği ve uygulama şekli khat'ı Avrupa'daki ana akım uyuşturucu kullanıcılarının gereksinimleriyle uyumsuz hale getirmektedir. Dolayısıyla daha geniş uyuşturucu pazarına geçiş yapma olasılığı sınırlı görünmektedir.
2. Avrupa khat pazarı büyümekte gibi görünmektedir ama zayıf olan veri kaynakları izleme faaliyetinin iyileştirilmesine yönelik bir ihtiyaca işaret etmektedir. Daha iyi veriler sınır ötesi ticaret gibi meselelerin nasıl ele alınacağına ilişkin tartışmalara dair kaynak sağlarken, zaten korunmasız durumda olan bir sosyal gruba suçlu muamelesi yapılmasını önleyecektir. Bu ayrıca göçmen topluluklarında uyuşturucu kullanımı sorununa nasıl tepki verilmesi gerektiğine ilişkin daha iyi fikir sahibi olmamıza yardımcı olacaktır.
3. Khat Avrupa'da öncelikli olarak göçmen topluluklarında kullanılmaktadır. Bu toplulukların khat'ın sağlığa ilişkin, sosyal ve hukuki sonuçları hakkında daha çok bilgilendirilmesi gerekmektedir.
4. Khat tüketimi sağlık ve sosyal sorunlara yol açabilir. Avrupalı sağlık uzmanları ve sosyal çalışanların khat'la ilişkili zararları belirleyebilmesi ve korunmasız kullanıcı gruplarını koruyacak stratejilere sahip olması gerekmektedir.
5. Üretici ülkelerde khat'ın ekonomik önemi, kısmen AB'ye artan ticarete bağlı olarak, artmıştır. Bu gibi ülkelere yönelik kalkınma ve uyuşturucu kontrol politikalarının koordine olması ve Avrupa'daki kontrol tedbirlerinin olası etkisinin bilincinde hareket etmesi gerekmektedir.
6. Avrupa'daki khat kullanıcılarının sayısı artmakta gibi görünmekte olsa da sorunun ölçeği ve niteliği iyi anlaşılmamıştır. Dolayısıyla araştırmaların uyuşturucuya yönelik pazarı, değişen kullanım alışkanlıklarını ve ayrıca sosyo-ekonomik ve sağlığa ilişkin sonuçların kapsamını daha iyi değerlendirmeleri gerekmektedir.

Önemli kaynaklar

Anderson, D., Beckerleg, S., Hailu, D., Klein, A. (2007), *The Khat Controversy: Stimulating the Debate on Drugs*, Berg, Oxford.

Feyissa, A.M., Kelly, J.P. (2008), 'A review of the neuropharmacological properties of khat', *Progress in Neuro-Pharmacology and Biological Psychiatry* 32, s. 1147-1166.

Griffiths, P., Lopez, D., Sedefov, R., et al. (2010), 'Khat use and monitoring drug use in Europe: The current situation and issues for the future', *Journal of Ethnopharmacology*, Cilt 132, Sayı 3, s. 578-583.

Klein, A. (2008), 'Khat in the Neighbourhood – Local Government Responses to Khat Use in a London Community', *Substance Use and Misuse*, Cilt 43, s. 819-831.

Pennings, E. J. M., Opperhuizen, A., van Amsterdam, J. G. C. (2008), 'Risk assessment of khat use in the Netherlands. A review based on adverse health effects, prevalence, criminal involvement and public order', *Regulatory Toxicology and Pharmacology* 52, s. 199-207.

Warfa, N., Klein, A., Bhui, K., Leavey, G., Craig, T., Stansfeld, S. (2007), 'Khat use and mental illness: a critical review', *Social Science and Medicine* 65, s. 309-318.

Web bilgileri

İngiltere İçişleri Bakanlığı (2005), *Uyuşturucu Madde İstismarı Danışma Konseyi*
<http://www.homeoffice.gov.uk/publications/drugs/acmd1/khat-report-2005/>

Avrupa Bilim Vakfı (2009), *konferans web sayfası*
<http://www.esf.org/activities/esf-conferences/details/2009/confdetail274.html?conf=274&year=2009>

BMKP, IPC-IG (2007), *Should Khat be banned? The Developmental Impact.*
<http://www.ipc-undp.org/pub/IPCOnePager40.pdf>

Dünya Bankası (2007), *Towards Qat Demand Reduction*
http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2007/06/26/000090341_20070626112355/Rendered/PDF/397380YE.pdf

DSÖ (2006), *Uyuşturucu Madde Bağımlılığı Uzman Komitesi*
http://www.who.int/medicines/areas/quality_safety/4.4KhatCritReview.pdf

Publications Office

RESMİ YAYINCI: Avrupa Toplulukları Resmî Yayınlar Bürosu
© Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi, 2011
MÜDÜR: Wolfgang Götz
YAZAN: Michael Odenwald, Axel Klein, Nasir Warfa
EDİTÖR: Marie-Christine Ashby
GRAFİK TASARIM: Dutton Merryfield Ltd, İngiltere
Printed in Luxembourg